

טרגדיית הכשרות בארצות הברית

עליות ומורדות בהיסטורי' ארוכה בת מאות שנים

מאת הרב משה קליין

הרבנים אינם זקוקים לדאוג להם ב"העלטה לרשע ומות". והרבנים לא יהיו יותר אחראים לדבר, ולכן כשרוצים להחזיר חייבים לעשות זאת למען היהודים האחרים המהפכים רק כשר, אלא הם לא נוהרים מספיק, אבל אותם היהודים לא יכנסו בשום אופן לקנות בשר כשר במקום שהם בעצמם אינם מכירים את הקצב שהינו איש ואמו, או שתולה אצלו שלט מרב שהוא נוהג השגחה על אורח חנות. הדברים שהוא כותב בהמשך ממש מבהילים:

...ענה נוצת בפניו בשאלה, ממה אתם מזהירים את הצבור? הלא עליכם להזהר נגד אותם רבנים הנוהגים שלטים לאטליזים: האם אינכם יודעים שאת רוב הטרפות המופכות בארצות הברית הינם ב"הכשר" של רבנים או של כאלו

קיבוץ הגלויות בארצות הברית מאז ימיה הראשונים הביאה יחד עמה שורה ארוכה של בעיות בכל תחומי היהדות, היו שנים שבהם לא ניתן היה להכיר כי יהודים חיים בארה"ב, רבבות מבני ישראל נאלצו לעבוד בשבתות, וממילא כל יתר תחומי החיים היהודיים היו רופפים. אך ככל שהתקבצו ובאו יותר יהודים מאירופה וממדינות אחרות, במיוחד בחמישים השנים האחרונות חלה מהפכה גדולה כמעט בכל תחום, והמצב השתנה מן הקצה אל הקצה.

אך תחום אחד נשאר פרוץ, וזאת למרות שהגיעו המוני יהודים חרדים לארצות הברית, לא הצליחו להתגבר על אותן נקודות עדינות בתחומי הכשרות.

אין זה סוד שהכסף מטהר... אימרה זו אמורה לאו דוקא אצל יהודים אמריקאים שגרו בארצות הברית לפני מאה שנה, אלא גם על דורנו כאשר ישנם בתוכנו אנשים שיצרם חזק ואין בהם הקצב לגבור על אותה חולשה. תחום זה הינו עדין ומיוחד, הכשלון הכתוב ביותר, הוא כשלו של הכלל, אך חלילה "מכשירים" את הטרף פירושו הכשלת ההמונים בגבולות וטרפיות, ולכן הנושא מחייב טיפול חזק ובלתי מתפשר. בכל הדורות היו שנכשלו והכשילו בתחום הכשרות, ודורות זה לא הצליחו להתגבר על אותן היצרים האפלים, הרבנים אין להם ככל הנראה את הכח בכדי שיוכלו לכפות משמעת בתחומים עדינים, וזאת בשל פירוד הלבבות השורר בקרב המחנה החרדי על חוגיו ושכבותיו.

בסידרה שאנו פותחים החל בגליון זה אין אנו מתייחסים לעובדות בימינו אלה הראויות להתייחסות רצינית, את זאת לא ניתן לעשות ללא חקירה ודרישה רצינית מעל ומעבר לתחקיר עיתונאי רגיל, מדובר כאן בדיני נפשות הן למכשיל והן לנכשל, ולכן רק לאחר שיהיו בידינו עובדות ברורות על הנשעה כיום בשטח זה נתייחס לנושא.

בינתיים, אנו פותחים בסידרה על אשר אירע במשך מאה השנים האחרונות בתחום זה, עובדות ומסמכים אותן אספנו מן העיתונות ומן הספרים שנדפסו במשך השנים.

המערב

רשימה ראשונה בסדרה

כבר לפני יותר ממאה שנים כאשר הגאון הצדיק רבי יעקב יאסעף זצ"ל שהיה רב הכולל הגיע לאמריקה, הוא מצא שם הנהגה גדולה בכל תחומי היהדות, בחלק הגדול זה היה ניכר בשטח הכשרות, הצבור היהודי או היה מאוד מצומצם, ויהודים שגרו במקום לא היו בני תורה כלל. הוא ניסה בכוחות יל אנושיים להקים מערכת כשרות טובה, אבל בגלל התנאים ששררו אז הוא היה מאוד מוגבל ולא יכל בשום אופן לבנות מערכת כשרות על פי מדרגתו. המצב נמשך כך במשך עשרות שנים, הסיבות לכך היו שונות, ובניינם העובדה שאותם הפושעי ישראל, חוטאים ומחטיאים את הרבנים, שהיו בעצמם ממדינה נחותה ביותר, עמי הארצים פשוטים הכתירו עצמם בשם "רבנים" או "ראבאייס" או בשפה האמריקאית "אישיות מכובדת" וכך היו נהיה "רב המכשיר" ובדי רחבה חילק הכשרים לכל דכפין, ברור לאחר שנים שיעלמו ביד רחבה ללא כל מאמץ.

כפי שידוע, יהדות ארצות הברית בחלקו הגדול היה מורכב אז מיהודים פשוטים שברחו מאירופה, הללו לא היו חסידים ואנשי מעשה, וזאת מאחר ואותם החסידים ואנשי מעשה שרצו לנסוע לארצות הברית התייעצו עם הסאדומוריים והרבנים שהללו הציעו להם שלא לעשות זאת.

ולכן במצב כזה נאלץ הרב הכולל הגר"י יוסף לבנות את התשתית של בנין הכשרות - מאמץ רב ודמים תרתי משמע הוא נאלץ להכניס עד משמחו עור לו להעמיד בשביל אלו

נקלות ענין שמירת היהדות, רק מנהיגו הגדולים הצדיקים הגדולים הללו מסרו את נפשם וכך הצליחו לקיים את ה"ובערת הרע מקרבך" כי יכל מצוה שנתנו עליה תקימה בידם, אבל כאן לדאבונו, איננו רואים מסירות נפש הקטנה ביותר של הרבנים, והאמת היא שהוא פרוץ מרובה על העומד חוץ מקבוצה קטנה של רבנים שהוא מיעוט קטן, ואולי מיעוט שבמיעוט, וכל היתר הרבנים - ובנייהם רבנים גדולי תורה - אף אחד מהם אינו חושך את עטו מלתת הכשרים כמה שרק בא להם.

כשאני קורא את אותן הכתובות עומדים לי דמעות בעינים כשאני רואה איך שההיסטוריה חוזרת על עצמה, ואיך שארץ הזהב (אמריקה) "הקדושה" מסולת לעור את עיני הרבנים ולסלק את דברי הצדיקים, כוחו של יהדות קטן? יכול בעוונותיהם הרבים לסחוף לצדו את אותן היהודים עד שהם יכולים לומר על האסור מותר?

עוד ממשיך הרב מנדלוביץ ז"ל וכותב: ...ומהיכן מצאו אותם הרבנים היתר לעשות מן התורה קרדום לחפור בה, ולהתמכר כל כך לכסף, לא מבקש מהם ללכת: בשיטת הרבנים? ולא לקחת כלל כסף בעבודת הרבנות. הרבנים יכולים להתפרנס היטב מההכנסות שיש להם מעריכת סידור קידושין וגטין, בריתות, הספדים, הקמת מצבות וכדומה והם יכולים להתפרנס מזה בכבוד שיוכלו לעבוד לטובת היהדות ללא מנינו, אבל כאן בארצות הברית, הרבנים אינם מוכנים לזו ממקומם כל עוד לא

שילמו להם, ואין לדבר כלל על הכשרים שאינם נותנים ללא תשלום, בכך אף אחד אינו מוכן לעשות שלא על מנת לקבל פרס, אבל ישנם רבנים שקורים להם לדבר למען תלמוד תורה, למען ישיבה, הללו מתנים מראש כמה ישלמו...

אוי לאותה בושה!

הכותב ממשיך ומתח את המצב באותן הזמנים, הוא מביא את כוונותיהם של אותם הרבנים, הוא מבכה את העובדה שבראש של אותם הרבנים אין כלל עולה על הדעת להרביץ תורה ויראה, ומה שכבר כן עשו בכיון זה עשו זאת רק כאלו אנשים בעלי בתים שיש להם מסירות נפש כפי שחדר בא ליד ביטוי באותה רשימה.

המכנים את עצמם "רבנים"! ואם כן מדוע אינם מקיימים קול זעקה נגדם? אתם פונים ומבקשים גם שבת החרושת לקניקל שלא ימכרו חמץ, האם הינכם תובעים מ"קוואקי" יושר? מדוע אינם תובעים מהרבנים שהללו לא יורקו את הכשרים מימין לשמאל? מדוע הינכם לא מרמים קול זעקה אחת ולתמיד ומפרסמים את שמותיהם של אותם הרבנים שהמלה "כשר" הינו אצלם כל כך זול שהינם כותבים ונותנים הכשרים על כל דבר אסור? אתם בודאי תשיבו כי הדבר כרוך במריכות וקטטות, אבל היכן המסירות הנפש שמר על היהדות בכל הזמנים?

עוד כותב שם הרב מנדלוביץ ז"ל: בשום זמן ובשום מדינה לא הגיע

המשיך

...ומעט הישיבות שיש לנו כאן. עובדים בשבילים בעלי בתים ממש במסירות נפש, ולא די שאינם דוחפים את הבעלי בתים, ולא די בכך שהרבנים אינם המנהיגים שיצליחו למשוך את הבעלי בתים, קשה מאוד לבעלי בתים לעניין את הרבנים בעניינים כאלו, כי לא מונה בעניינים הללו תשלום כספי, כאשר מדברים עם רב שישא נאום למען ישיבה הם עונים בחצי פה ואז מבנינים שצריכים לשלם ומה שמדמים שלמען "קורן היסוד" שהרבה יהודים שאינם דתיים עובדים שם שמסירות נפש, ישנם רבנים המבקשים כסף בשביל לדבר בשבילים, שמו שמים: איך כל דבר שקדוש בעיני הרבנים? האם אין להם כלל אידיאלים? מנהיגים הצריכים להראות דוגמה לעם, שתמכרו כל כך לעל הזהב? ואז מה יענו אויביו חקירי?

בהמשך הרשימה שואל בעל המאמר: "האם אינם יודעים שבתהנהגותם הינם מבזים את כבוד הרבנות?" הוא ממשיך ושואל האם האזנים שלהם חרשות והלב שלהם כל כך אטום שאינם מסוגלים לשמוע את הבת קול המכורח ואומרת, איך להם לביות מעלבוניה של תורה?

יותר מאוחר מתלונן בעל המאמר: "האם אינם יודעים שבתהנהגותם הם מבזים את כבוד הרבנות?" הוא ממשיך ושואל האם האזנים שלהם חרשות והלב שלהם כל כך אטום שאינם מסוגלים לשמוע את הבת קול המכורח ואומרת, איך להם לביות מעלבוניה של תורה?

יותר מאוחר מתלונן בעל המאמר: "האם אינם יודעים שבתהנהגותם הם מבזים את כבוד הרבנות?" הוא ממשיך ושואל האם האזנים שלהם חרשות והלב שלהם כל כך אטום שאינם מסוגלים לשמוע את הבת קול המכורח ואומרת, איך להם לביות מעלבוניה של תורה?

כשקוראים את אותה רשימה נשאלת השאלה האם מה שקורה היום בארצות און המצב דומה גם בזמנים היום, בזמנים במשך 60 שנה למרות שכבר הגיעו לארצות הברית אלפי יהודים יראים ושלמים, חסידים ואנשי מעשה, וישנם כבר עשרות ישיבות וראשי ישיבות מרביצי תורה, צדיקים קדושי עליון חסידים ואנשי מעשה, כאלה שאינם מכורים לעל הזהב. אדרבא, הללו מרביצי תורה וחסידות עם יראת שמים באופן מיוחד, אבל לדאבונו בעוונותינו הרבים השליטה אינה אצלם, כי אותם אלו המכורים לכסף רצו להיות בעלי הבתים ומנהיגי עולם התורה והחסידות ומצאו דרך חדשה איך להשתלט על הכל בכח הזרוע, בטרור חזק ואוי לאותו אחד שיעמוד מגד אותם בעלי המסחר, אותן האנשים השחורים מוכנים לקצר אחד את ימי השני לא בשם המפורש אלא פשוט כמשמעה - על ידי שהם מוציאים את האקדח מן הכיס של הבעקישע או מתחת לשטר'ימעל...

היסטורית הכשרות ארוכה ומסועפת, ולא ניתן בשורות מעטות לכלול את כל אשר התרחש באותן הזמנים, ולכן לא נאמצים לסיים באמצע דבריו של הרב מנדלוביץ. (המשך בגליון הבא)

לעובד העיר וקבע לו מקור בעיר אחרת. מה יפה אמרו מתוך מתון, הוי מתלמידיו של הלל אוהב שלום ורודף שלום. (המשך בגליון הבא)

לקח את המצב הנעם, מה יענו ליום דתיו ומה יענו ליום התוכחה? בטרם שאנו ממשיכים באשר אירע באותה תקופה, נדלג אחורנית

נאמר: "כאשר יבא יום ויגש יום" פקודתם שמה רוחינו ומדבריהם לא סרנו ימין ושמאל, כן קבלנו על עצמנו לימים יבא, לשמוע אל דבריהם בכל ענין שיויב בכל אשר צונו עליו בעניני

בגלל חילוקי הדעות בין הרבנים איך לכתוב את נוסח הגט בענין החרושת באותן האזורים כפי שאני נוהג עד היום, כלל לא ניתן לתאר איך שאני

שלשים שנה והכשילו רבבות מיישראל באכילת נבלות וטרפות ובאותו חטא חמור, ואותם ה"רעבנים" יש להם את העוז לקום ולהעזיז פנים במצב

טרגדיית הכשרות בארצות הברית

עליות ומורדות בהיסטורי' ארוכה בת מאות שנים

מאת הרב משה קליין

מחנה כלל במדינת הזאת בשם טרימפ והכל כשר, והיהודים הכשירים בעלי תורה וחרדים לדבר ד' נשבר לבס בקרבם ומיגיעים להכשיר הבשר, אבל מה יעשו לגד המון שנתקבצו מדי מינות העולם שאין משימין לב לכשרות כלל, כי אכלו נבילה וטריפה גם על הספינה, והמה רוצין לשמוע כלל, מפי החרדים לתקן העיר במאכל כשר, ורביניהם ושובי'ם ובוטשארס עוורים להם להוילי מקח הבשר, וכולם פונים אל המציאות הזאת, אשר זול בשר זול ור"ל בשר זולל בשר זולל, ומוכר הבוטשער היהודי הכשר להויליג'י, ומבשר כשר לא ירויה כשימכור כמו הבוטשער חמוכר טריפה.

עוד ענין רע ראיתי בהעיר הזאת אשר תסמר שערות ראשי, השוי'ב מורטים בעצמם נוצות העופות שוחטים, ויש שוי'ב שוחטים ביום ה' ו' עשיק עד ב' אלפים עופות ומורטים הנצות, ובלי שייק נלאו היידיים שלו לאכול, ויש מהם אשר בני ביתם תחבו הבק לתוך פיו בלי שייק לאכול, כי לא היה לו כח לאחוז הכף חלא שחיתות נבילה ומוכה והכלים אסורין, בין כך וכך נתמלו בטנס של יהודים נבילה וטריפה ר"ל, ואמרו חז"ל עד שיתפלל אדם שיכנסו דברי תורה לתוך מעיו יתפלל שלא יכנסו

דברים אסורים לתוך מעיו, כי כיון שנסכס דברים אסורים לתוך מעיו הוברח רוח היהדות ונתעברה התאורה ר"ל כלל דבר תועבה עד שקשה לעשות תשובה, וכי' גורם המדינה שקבצו מכל הארצות טוכים ורעים ואין להבחין.

[קורא יקר, מן הסתם כשאתה קורא שורות הללו חיל רעדה יאחוזך ופלטות יכעתוך. מגודל רשתת השוחטים דאז ותמיה' תמיה' תקרא, על היראים דאז איך לא הרגישו בזה שאוכלים ממש נבילות וטריפות, אך מה נאמר ומה נדבר, כשנזלה ק'ן, שגם היום מצוי ושכיח מאוד כל ענין זה, ופוק חזי, לך נא ודבר עם השוחטים אחרי כלות עבודתם שלהם, ויראה את מצבם, עיפיים ומעוצבנים. ועובדה אחת מהרבה נכתוב כאן, שות אחד [אצל הסגן] (לפי ראות עיני בשר) ומתנהג בחסידות [לפי ראות עיני בשר] העובד אצל השחיטה על פרנסתו ופרנסת אשתי ביתו, ויהי כלילה אחד [בשנת 11] אחרי עבודה של יום ארוך, הטלפון מצלצל, כשהרים את השפופרת והנה ראש השוחטים על קו הטלפון, וזכיועד שראש השוחטים חזה הוא השותף להקצב, והוא הממחר לרויחן על השוחטים לאמר כלו מעשים - ח' ירחם] ואומר לו שלמחרת באשמורת הבוקר, עליו להיות מוכן לנסוע אל מקום השחיטה במקום מלוי [נסיעה ארוכה בת כמה שעות] והחל ביניהם דו שיה מעניין. המשכו של הדו שיח, בין השוחט לרב המכשיר, ומאבקו של הרידי'ב' נגד רבני המקום, וסיבת עזיבתו את ארצות הברית ראה בגיליון הבא.

(המשך בגיליון הבא)

ושניהן מאכילין סרימפ! וכמו כן השוחטים באו מביתם עמי הארצים אך סר סכינו היטב [היום מצוי לרוב שוחטים הנקראים "מומחים" ואינם יודעים אפילו לבדוק את הסכין] ומקבל קבלה, והוא קל שבקלים. עד שכל העם ראות קלותם למשל הולכים לבתי טטריאות אף בשיק ועוד ועוד. והעם לא שם אל לבו מי הוא השוי'ב ומי הוא הבוטשער ומי הוא הרב המשיג עליהם, וסומכים על מאמר העולם "אז מען רופט איהם מענדיל" ופלא! שגדלה עליהם איך כמו כן או מי רופט איהם יעוואן מען עסען מן זיין פאן.

לא אחד שמצאתי במדינת הזאת גם רבנים בעלי תורה ויראי ד' מרבים, וכן שוי'ב ובוטשער כשירים, אבל אין בהם להחזיק כלל כי בעיני העם שכל מאוד כבוד הרבנים, [בכל זה ממש הוא מצבנו גם היום, השטן מרקד בין הרע בנים והקצבים והמכשירים שלהם, ועושה כל הפעולות להכשיל את בני ישראל הקדושים בפיטומי איסור, וכשר גדול ויר"ש לאמיתו צועק ומוחה שאינו כשר, משפילים אותו ומביים אותו בכל מיני ביונות, וההמון אינם מבחינים בין רב לרב ובין שוי'ב לשוי'ב והאמת נעדרת] בראותם מעשיהם לא יבינו אחי'כ בין רב לרב, בין שוי'ב לשוי'ב, בין בוטשער לבוטשער, כי בהדי הוצא לקי כרנא, כמאמר חז"ל, ואין להבחין איזה בשר כשר ואיזה טריפה כי על כל החלונות נדבק "טאבלע" [מודעה] הוא הודעה כאן יש למכור בשר כשר ובכל מקום שהולכים שם תיבת בשר כשר באותיות בולטות לעינים, עד שלא

אינן יודעין מזה שאין לסמוך על הסמיכות בשנים האחרונות הללו שנתנו הרבנים סמכות לכל אברך שפשט ידו, וכוונתם רצויה למען לקרבם לתורה כמו שמצינו ביר"א ביר"ש שסמכותו קודם שלמד למען לקרבו לתורה כדאיאת במרא דאמרו לי רבי קרי לך וגילתא דדהבא פריסי עלך דאמרת לקרייתא אנא אויל, ובאמת היה בשנים האחרונות תחזוקות לתורה ע"י הסמיכה, לכן כל אברך שלמד קצת חלק ראשון ויריד סמכוהו וכן עשיתי גם אני ולא עלה על דעתינו שהאנשים הללו הרחוקים מתורה ויראת שמים כשבאו לארץ הזאת לאחר שנשפלו בארצם ובביתם מפי רוע מעלליהם והרבה עשו מעשים רעים, כשבאו למדינת ארצות הברית ודרשו לפני המון עם לקחו אותם לדרוש בשיק, והוא לקח עטרה לעצמו כשהראה סימיותיו ויקרא שמו בישראל רב ונתרבו הרבנים כאלו בכמה בתי מדרשים.

[בעונותינו הרבים לרוב רבתי ארצות הברית גם היום הוא כן, שנותנים סמיכה אפילו לקל שבקלים, והוא נעשה רב המכשיר, ומחניף אליה קצב ובוטשער המוכר בשר שנקרא "כשר" שיקבלו בתור רב המכשיר, ונתן לו חותמו על כל מיני טריפות, ושניהם ביחד מאכילין טריפות] וכמו כן באו מביתם רשעים גמורים ונתחפשו במדינה הנ"ל ונעשו "בוטשערס" מוכרים בשר כשר לפי ישראל ורבנים הללו נתחברו עם הבוטשארס הללו והבוטשער עומד תחת השגחת הרב הזה [בעד בעד כסף]

בשני הפרקים הקודמים הבאנו בקצרה את אשר אירע בשיקגו, כאשר חלק מן הרבנים נהגו בצורה בלתי אחראית, ולא דאגו לעצור את המאכלות האסורות שהופץ באותן השנים בכל רחבי ארצות הברית, ומאבקו של הרב פייוול מנדלוביץ לתיקון של המצב. מסכת ארוכה של מאבק קשה שניהלו אז מעט היראים נגד המון העם הנגידים ובעלי הזרוע שרצו להיות ככל הגויים, כשבחלקה הראשון מתחנו סדרה זו, הבאנו בקצרה את התפתחות אותם הימים. בפרק השני הבאנו את עדותו של היידי ראימ"ל על הפצת נבלות וטריפות חלב ודם מבלי שאיש יכל לעצור בעדם. סיימנו את הסידרה השניה במעשה נורא שאירע בבאלטימאר, כאשר שוי'ב רצח רב, על שהעביר אותו מתפקידו. בפרק הלן אנו פותחים את תקופת חייו של רב הכולל הרידי'ב' שניהל מאבק אימים נגד המאכלות האסורות.

רשימה שלישית בסדרה

לארצות הברית מדינה משופעת בפרנסה וזכו לגדולה ולכבוד בין העמים, אבל המדינה הזאת היא מתנגדת בעצם לשימור התורה והיהדות מפני חוקיה ונימוסיה כגון וכו'.

[רבינו הגאון זצ"ל מלמד זכות על הפירצות הנוראות וההפקרות העוירות ברחבי ארצות הברית, שאין האשמה על ההמון הצבור הרחב, שבאמת ישראל קדושים הם והכל חפצים ליראה את שמו ית', רק הסיבה לכל זה הוא חוקי המדינה הזאת ונימוסי המתנגדת כעצם לשמירת התורה והיהדות, וכפי שיובא להלן,

ולכן אי אפשר לתקן שם תהיקונים שהיו על צד היותר טוב כמו שהיה באירופה ובכל המקומות גנוהו מקדמם. וכמו שפירט הרדי'ב' להלן שלמרות כל התיקונים שרצה לתקן באו הקצבים ומפירי הדת בתחבולות שונות וחדשות, עד שנתיישש למרי ואמר בהחלטת: שפה בארצ'ב שוב לא יהיה עוד שום תיקון. וכמו שיובא להלן מהתנספס בשוי'ת "בית הרידי'ב'".

בקיצור, הסיבה העיקרית הוא, גודל התמימות של הצבור הרחב והחרדים שבאו מארצות שונות והיו רגילים למראה עיניהם שחרב הוא באמת גאון וצדיק וירא אלקים, והשוחט הוא ירא שמים, והקהילה היא קהילה חרדית וכולם אנשי אמת וצדק, ואינם רוצים להתרגל למציאות המרה שכאן בארצות הברית אינו כן, והכל הוא רק לפנים ומדומה. ובעונותינו הרבים אין לנו היום לא רב ולא קהלה ולא חזן ולא שוחט, לא מראה ולא תורה, רק ביוגע מסחר, מרמה ושקר, והיחציה הוא השוחט בכל, ולא שייך בזה לומר שעושים תיקונים כשהכל הרוס ונתרבו ויתבוננו הקוראים בכל דברי הגאון הזה ויכיר את מצבנו היום בעונותינו הרבים].

גם בעיני מאכל כשרות, שנכשלים ישראל במדינת של ארצות הברית, היא ג"כ באשמת המדינה, כי במדינה הזאת נקבצו בני אדם מכל ד"ק צוות תבל הארצות ואין איש מבין את חבירו מי הוא זה האיש בביתו ובעירו, ורבים שהיו פסולים בביתם, באו למדינה הזאת ולבשו אדרת שער למען כחש, ומתחפז בחילוקא דרבנן והגיד דרשות לפני המון עם ומראה להם סמיכות מרבני אירופה ותעם

הרידי'ב' החל ללחן כרב הכולל באמריקה ביום ט"ו אלול תרס"ג, באותן השנים ניהל אותו גאון וצדיק מלחמה גדולה כבדה ועיקשת עם השוחטים והקצבים שרדפו אותו בעבור זה עד חרמה ולא התחשבו בגדולתו וצדקתו שהי' נחשב בין גדולי הדור בימיו ולוחם מלחמת ד' במטרות נפש.

בטרם ניש לאותה היסטוריה נספר במקצת מי היה הרידי'ב' רבי יעקב דוד, שהיה רב מחבר ומפירי הירושלמי, ונודע גם בשם "הרב מסלוצק", והוא בן רבי זאב ווילאנסקי.

הוא נולד ביום ל' שבט תרי"ה ובסוף ימיו היה רב בעיר צפת בא"י. הוא נתקבל לרב ואב"ד בחיות בן כ"ג שנים בעיר איזבאלין, ואח"כ כיהן במדינת בריסק, ווילנא, פאלאנק, וויקאמיר, ובסלוצק היה רב במשך עשר שנים שם יסד ישיבה.

כח וזכרנו היה נפלא, והיה בקי בתלמוד בבלי וירלומ רוב הפוסקים, הוא הקדיש את כל עיתותיו ובמיוחד את לילותיו לשקידה על התורה ואת רוב ימיו הקדיש ללימוד תירושלמי אשר לא הורגלו בן רוב הרבנים.

הוא עשה ממצאיו יוצא הר"י הצי' את הירושלמי ואף שילם מכיסו למו"ל עבור הפצת תלמוד הירושלמי ושנת 1900 (לפי 98 שנה) הגיע לארצות הברית, ובשנת 1903 נתמנה לרב הכולל וכונה בשם "יוקן הרבנים" מהן הוכתר ביום ט"ו אלול בשנת תרס"ג בעיר שיקאגא, אך לאחר כמה שנים עזב ועלה לישראל והתיישב בצפת, שם הוא טומן תנצ"ב.

ויהי בימים טהורים ויבא הר"י הצי' הרידי'ב' לארץ הוזהב והוא אמריקאי, וקיבלוהו שם לרב הכולל [בשיקאגא], ולחם הרבה במסירות נפש ממש על הרבה עניני חיווק חדת ובראשם על עניני הכשרות והשחיטה, היו לו שם מלחמות כבידות ועצומות וכפי שחרידי'ב' כותב בעצמו בהקדמה לספרו ניומוקי הרידי'ב' שוי"ל בשיקאגא בשנת תרס"ד, ונעתיק משם מקצת מלשונו בתוספת התבחרות בסגריים מרובעות:

...כשהגלו ישראל מארצם, ובאו לארצות של פרנסה והצלחה ועושר אבל ע"פ נימוסי מדינה ותחלולותיה מתנגד לשימור חדת, כשרם שגלו ישראל

טרגדיית הכשרות בארצות הברית

עליות ומורדות בהיסטורי' ארוכה בת מאות שנים

מאת הרב משה קליין

ולבטל מריטת הנוצות. ולא יותר, כי מחרס אחד נשתרש בפת מאיזה ועייכ כעת יש לי ישוב הדעת גדול ועייכ לא קבלתי עדיין שכירות בפה (שרצו ליתן לי כמה וכמה פעמים) ולא ארצה לקבל עד שאראה האין יפול דבר. כי אם אולי לא אוכל להוציא מחשבתי אל הפועל בדבר התורה והיחראל למה לי רבנות, ולמה לי שכירות...

[מנן הירדבי' העדיף לוותר על כל השכירות שהיו מגיע לו באופן כשר כשרות לתת לו כעין יפה, ולא רצה לקבל, כיון שלא עלה בידו לתקן החשיטה כפי שחשב בלבבו, הנס שהיה נחוץ עיני ההלכה, על כן כבר לא רצה לקבל שום תשלום גמול ולא רצה להשאר שמה, כי אם לא יצא מחשבתו אל הפועל בדבר התורה והיחראל למה לו רבנות ולמה לו שכירות, והמשכיל יבין גודל החילוק בינו לבין אותם הרבנים העוקרים סכף למרות שלא הצליחו לתקן תיקונים בחשיטה].

אי אפשר בשום אופן לתקן כשרות תבשר בארצות הברית טען הירדבי' בעת שהופיע בעיר טאראנט, ובשנים רבות לאחר מכן היו גורמים שניסו לזוין את דברי הירדבי', אנו מביאים להלן קטע מתוך שיית בירדבי' סי' כ"ח אשר בו הוא כותב וז"ל:

מה אומר ומה אדבר אחי ועמי היראים את ד' ומחבבים תורתנו הק' בעיר טאראנט, ידעתי שלא יועיל כלל תשובתי, כי אפילו יתקבצו כל חכמי ישראל, ויזהירו לאנשי הללו הרוצים לחבל בכרם ד' לא יטו אוזן לדבריהם ובל"ס [ובל"ס ספק] ששלטה בכך עה"י רח"ל כי באמת היה קהלכם מצוית שהעמידו כשרות הבשר על בסיס נכון. אבל ידעתי מאד **כשרות הבשר בארצות הברית** ויסוד הכשרות כי כח ביד איש אחד פשוט והכרה קטנה עמי הארץ לחרוס כל העיר ואולי כל המדינה בתחבולה קטנה, והתחבולה הוא משקבלים חברה קטנה להם רב ולא רב כמה שנאמר אלא מקבלים אחד מן השוק שעשה מעשים רעים במקומו ומכנים אותו בשם רב או יותר שמצא חן בעיניהם חלקת הלשון של אוהו קל שבקלים שידרוש לפני חברה ומקבלים אותו למעדי עצמו בשם רב ומתערב בעיני אוה"ה ובגפרית ומלח סדומית שתחת לשון שורף כל ארץ הברית.

הירדבי' הגיע לארה"ב במקרה, הוא ביקש להסתובב כספיס לשלם את הוצאות האסות הירושלמי, הוא נשאר במקום כשתושבי המקום הכירו בגדלותו ולחצו עליו להישאר ולקבל על עצמו את עול הרבנות. הירדבי' סירב תחילה, הוא הכיר את ארה"ב כמדינת עזל חובב הרוחקה מן היהדות, אך תושבי המקום הפצירו בו והבטיחו לו להקים ישיבה ולנסות להחדיר תורה בקרב תושבי המקום.

(תמשיך בגיליון הבא)

זכר במים הללו ושיין המים הללו לחציר ואין תאסור עליהם חלא אין אדם אוסר דבר של ראובן על ראובן, כמו כן הכית המטבחים של הנכרים המסתפקין בשר כשר לכל ישראל שבעיר ובלעדס אין למצא בשר והישראל שבעיר סומכין בכשרות אן על רבניהם שרוצין, ודווקא על רבניהם רבני דמתא, וזכו בהכשרות לפי רצונם, והאין יאסרו הפועלים השוי"ב ולגזול הכשרות שלפי רצונם והא דנשמע לפעמים שהשוי"ב עשו חתיכא דאיסורא על שחיטתו כשיעשה כך, הוא או כשנעשה ע"י בני העיר, או דווקא ככל העולם כש"י יכולת בהעיר לקחת שוי"ב בלעדס דא לא גזלו הכשרות מהעיר אלא הוא אסר על עצמו ואין שום חובה להעיר במה דעושה חז"א על שחיטתו אם יעשה כך משום דאז יקחו שוי"ב אחר ואינו נוגע אלא לו לבדו, משא"כ כאן דאין בידי לקחת שוחט ובודק אחר דחבין להעיר את זכותם ולא חל חז"א וגם שבעה לא חל דידוע בש"ס ופוסק' דהותרת אחרים לא חל השבועה כלל היכולין לסמוך על עם הארץ הזה בהוראת אפילו קלה שבקלות. כתבתי זאת למען יהיה למשמרת לעולם בהאיסטוריה העברית באמריקא.

הגה"צ הירדבי' התחרט מאוד על נסיונו לקבל משרת הרבנות בארה"ב, אחרי שלא עלה בידו לתקן את הכשרות שהוא חיסד הראשון - ולא רצה לקבל השכירות שרצו לתת לו, ובאמת ששלח תוא כותב וז"ל:

"אחי ורעי בבואי למדינת הזאת בהעמקים בקראי את אחי ועמי הנקראים שושנת מצאתי שהיא שושנת העמקים במקום שהעמקים יעטפו בר ולחם ויחון ויש מהם שעדיין שושנת היא ומרגשת שהיא שושנת העמקים ולבם נמס בקרבם והשושנה הזאת נונת ריח ניוחם לבם הנשברה יאזין ד' משמים ויחן וירחם עליהם ועל כל עמו וארצו. ונתעורר לבקשם והפצרתם לרחם עליהם ולהתחייבם אצלם אולי ארפא את שברם. ויראתי מאד לדחות אותם כי ראיתי שבכל לבבם ונפשם תשוקתם מאי ע"י, אמרתי לבבי כי אולי אקבע ישיבה גדולה ילביא נעורים ת"ח גדולים מיוראם ולהגיד שיעור גפ"ת וינהרו אלי מכל אפסי ארץ ואולי אכניס התורה במדינה הזאת ואולי יבנה ישראל על ידי ומעשים כאלו היה כמה פעמים שנכלס התורה באיות מדנות ע"י אנשים ת"ח אחדים כיון רבינו משה ובו רבינו חנוך ע"י בס' הדורות. ולא היה בכח להחרותם ולא הסתי על עסקי (הוא כנשיין ירושלמי) שידעתי שאריות כל כלפים ביוון מועט וליסע לא"י בלי נדב כאשר עס לבבי בע"ה ונסיתי לקבל הרבנות רב הכולל בפה אחרי ישוב הדעת שהיה לי ג' חדשים אך כעת ראיתי כי לא כונתי המטרה ולשיא עצמי אחרי שאני מיוגע זמן רב להעמיד הכשרות כי זהו היסוד הראשון וברוב עצמי ויגיעה רבה עלה בידי להכשיר אן ג' בתי מטבחים

המטבחים סי' י"ב על כל בתי המטבחים ות"י הללו המה השוחטים, תמה הבודק, המה המארקסער ר"ל החותמים כל הרגלים, והדקין, והכבד, ותמליטעין כל אחד במי עצמו ולחתום הכותלים, ולשחוט ולהעמיד הסכינים, ולבדוק בין שחיטה לשחיטה, ולבדוק ולפחם הריאה, ולא יוכלו להתמנהם אף רגע אחת יותר מהעת הקבוע להם לשחיטת הכשרות כי אז ימתינו פועלים למאות ולמאות בהרגית השוירים על טריפה, מה עשה בעל התחבולה הזה סגר הכשרות בעד כל ישראל, ועוד קבל על עצמו פקטטרי של ווארשט [בית הרושט נקטקין] לתאכיל לכל ארצות הברית מחטיטה הזאת, חיתכן בעולם דאיש אחד בשר דם יקבל על עצמו חריס גדולים כאלו ועוד לסגור בעד כולם והתפאר עוד דעשה כתב חתיכא דאיסורא עם השוחטים דיסגרו בעד כולם את מלאכתם, בזה הראה לכל דע"ה גמור הוא ואין לו יד ושם בין הלומדים, ואין צריך ללפלל בענין הזה כממה טעמים, א' האין חל האיסור להסגיר הכשרות מעיני ישראל הרי כשנבע לעבור על ד"ת, הא ברור כשמש

כאשר יהיה פתוח ביהמ"ט לפני כל ישראל יעקפו כולם דאין זה שחיטה כשירה בג' שוחטים כל בית המטבחים תהא ובע"כ מוכרח להעמיד עוד ג' או ד' עד שיהא לכה"י ד' או ד' שוחטים ודווקא שוחטים יראי ד' וכו' היה באמת כאשר פתחה אח"כ ראו כולם שבכחמ"ט נשחטו בקביעות זמן נדרש לכה"י ודוקא יראי שמם והרי ע"י חתיכא דאיסורא הזאת נסגרו בתי המטבחים ועמדו שנים רבות בג' שוחטים ובודקים כי הרבנים דמתא לא יכלו עוד לבית המטבחים. ועוד יש בזה עיה מורה ופשוטה וגלויה לכל, כיון דהבית מטבחים הוא של נכרים והמה המשפיעין בשר על כל העיר ובלעדס אין בשר בכל העיר תרי"ז דומה להוואדקאצ'יק, המסתפק מים לכל העיר והקאמפאניא שמסתפקין מים להעיר ע"י מאשינעס וסוכרין פועלין להא אם יהיו הפועלים יהודין וישעו חתיכא דאיסורא באיסור הנאה על כל ישראל חדרים בעיר הזאת האם יהיו כל ישראל בלא מים היש ממשות בהאיסור הזה, הא אין אדם אוסר דבר של חבירו על חבירו, הא כל העיר

בששלת המרקיס הקודמים הבאנו בקצרה את אשר אירע בשיקגו, כאשר חלק מן הרבנים נהגו בצורה בלתי אחראית, ולא דאגו לעצור את המאכלות האסורות שהופץ באותן השנים בכל רחבי ארצות הברית, ומאבקו של הרב פייוול מנדלוביץ לתיקונו של המצב. מסכת ארוכה של מאבק קשה שניהלו אז מעט היראים נגד המון העם הנגידים ובעלי הזרוע שרצו לחיות ככל תגויים, כשבחלקה הראשון פתחנו סדרה זו, הבאנו בקצרה את התפתחות אותם הימים. בפרק השני הבאנו את עדותו של ה"דברי אמת" על הפצת נבלות וטריפות חלב ודם מבלי שאיש יכל לעצור בעדם, וסיימנו את הסידרה השניה במעשה נורא שאירע בבאלטימאר, כאשר שוי"ב רצח רב, על שהעביר אותו מתפקידו.

בפרק השלישי פתחנו את תקופת חייו של רב הכולל הירדבי' שניהל מאבק אימים נגד המאכלות האסורות, ובמיוחד נגד אותם הרבנים שהכשילו ל נסיון לתקן. ברשימה הרביעית אנו ממשיכים את מסכת המאבק שניהל הירדבי' ואשר כתב בספריו נגד אותם הרבנים.

רשימה רביעית בסדרה

השוחט נכנע באין אונים אל הראש השוחטים, והבעל המכשיר, ובבוקר השכם כבר היה בדרך, ואחרי נסיעה ארוכה של כמה שעות, עמד ושחט כל חיום ובלשוננו: ער האטגעזאקט קעפ א נאנצען טאג (הוא ערף ראשים בכל חיום) וכלילה חזרה לביתו הרגו (ובלשוננו: ער איז אהיים געקומען א געהארגעטער) וצפצף על אשתו ועל בני ביתו כמו סוס, והיה עייף ועצבני, עד שגל אל המטה וישן.

(בלשוננו: ער איז געווען משועב או נערווען, ער האט געשריגען אויף יעדן אזוי ווי א פערד, ביז ער איז אריינגעפאלען אין בעט אריין און איז איינגעשלאפען).

קורא יקר, אין זה דברי שחוק והיתול, ולא בדיחה, הבאנו את העובדות כהווייתן, כדי שסיפר לנו אחד מאנשי ביתו של השוחט הנ"ל. וכל הפירושים מיותרים!:

מעשה שהיה בעיר אחת מצאתי ראיתי נבלה בישראל, נבלא בלא ראש שמע מומן תורה עד חיום, סק איש אחד בעד התחבולה ויתרברב, רחמנא לען ר"ל לש א"ע בשם רב ע"י איזה קאנגרעגיישאן ויתחבר להנכרים המחזיקים בתי מטבחים, הגבירים הגדולים אשר בלעדס לא נמצא בשר בכל העיר כמעט בכל המדינה, ורצה בעל התחבולה הזה לגרש את הרבנים רבני דמתא מכית המטבחים, באופן שיהא רק תחת השגחתו לבד, ויהא סגור ומסוגר כל הכשרות מכל הבית המטבחים דלא ישלח ב"י עין של ישראל ולא הרבנים הכשירים דהקהל הקדוש שומכים עליהם, ועשה בזרוע כתב בחתיכא דאיסורא עם השוי"ב דאסור להם להראות סכיניהם לאיזה רב בעולם וזלזלו לו לבדו והוא אן הוא לבד שיעה על ד' בתי המטבחים הגדולים המשפיעין לעיר ובכל המדינה.

הקצבו ושמעו בני ישראל קרעו לבבכם ולא גדיכם, הנשמע נבלה כזאת, השמעתם מימיכם ומימי אבותיכם כי בתי המטבחים הללו הגדולים יותר בתבל, שעובדים שמה פועלים לכמה אלפים בכל בתי המטבחים והמומה והמבוכה רבה מאד יהיה ג' שוחטים בבתי

השוחט: אוי! אני עייף מאוד ואין לי כח.

הראש: אבל עליך להבין שלמחר יש שחיטה גדולה וצריכים לנסוע! **השוחט:** מה אעשה, עבדתי כל חיום ואין לי כח, ואין אוכל לשחוט! **הראש:** אין לנו ברירה כי אין לנו שוחטים אחרים.

השוחט: אבל איני מבין, הלא אני מרגיש שהניי עייף מאוד ואין לי כח, ואין אפשר לשחוט במצב כזה, הן עבדתי כבר גם חיום במדה מרובה ומלאתי מקום לשוחט אחר, וכשום אופן אין לי כח, ועוד לקום השכם בבוקר ולנסוע נסיעה ארוכה, לא! ולא! איני נוסע! **והנהיג הטלפון:** **מאזרח יותר:** צלצל הטלפון שוב: **השוחט:** הלו, מי שם?

משיב: רב פלוני (מבין הרבנים המכשירים) ואומר לו שהראש השוחטים הייל קרא לו והודיע לו שמוכרחים לנסוע למחרת לשחוט! **השוחט:** (נכחל ונשתומם:!) האמת הוא מה שאני שומע! וממי אני שומע זאת! מהרב המכשיר!?! ומתחיל להסביר לו, הלא יהודי אנכי ואיני רוצה להכשיל אחרים במאכלי טריפות, הניבד אוכל לנסוע למחרת לשחוט במצב עייף כזה, הלא תחיה שחיטתי נכילה!

רב המכשיר: אבל הראש הסביר לי גודל החניצות, ובאמת היה מן הצורך להוסיף עוד שוחטים למלאכה מרובה כזו, רק הם (הקצב, והראש, ושאר השותפים) אינם מסכימים לזה, ואין לי ברירה אחרת!

השוחט: (מתחנן אליו) הלא בלעל המכשיר לקודם (רב פלוני) כשאמרתי לו פעם שאני עייף, שיתר אותי, באותו חיום, ואין זה שכני מכריח אותי לתאכל טריפות ח"ו!

הרב המכשיר: מה אעשה כי אין לי ברירה...

אחרי כמה ימים, סיפר אחד מבני ביתו של השוחט, שהוא עצמו שמע את שיחת הטלפון בקו השני (נקסטענשאף) וסיים המספר ומה אתה חושב מן ה"הסוף של המעשה! עמוד ושתומם:!!

והמשיך המספר: **לחרפתנו** חנני מוכרח לגלות

טרגדיית הכשרות בארצות הברית

עליות ומורדות בהיסטורי' ארוכה בת מאות שנים

מאת הרב משה קליין

הרב י"ז פריערמאן

איפשרו לו להמשיך בעבודתו המלכותית.

אחת הצרות הגדולות שהביאה עמה שואה על יהדות ארצות הברית היו הנשואין המעורבים, היה זה כאשר רבנים מסויימים אף עמדו זאת ב"נימוקים הלכתיים" שעדיף ליהודי להתחתן עם גוייה ויעבור פחות עבירות מאשר יתחתן עם יהודיה שאינה שומרת על טהרת המשפחה שעמה יעבור איסורים רבים, יהודי ארצות הברית באותן הימים היו תמימים כלשונו של הרב ר' זלמן יעקב פרידמאן רבה של בוסטון שכתב ב"הפלא" חלק ג' רשימה תחת הכותרת "תקנת חכמים" שבה הוא טוען כי אותם היהודים היו בבחינה של תיקונות שנשבו.

גם הר"ר משה וויינבערגר בספרו "היהודים והיהדות בניו יארק" (הודפס בשנת תרמ"ז) טוען כי המכשול קורא בשל עיסוקם של יהודים שאינם בקיאים בהלכה.

הוא ר' יהושע זליג טרישט זצ"ל כותב שהתחנות המעורבות מקורן ב"עמי הארצות" ולא חלילה מתוך דחמים של "ממור להכעיס" ולכן לדעת שלשלת ניתן היה להחזיר את אותם היהודים בתשובה.

המיתוסים והעמי הארצות של אותם היהודים באותה תקופה היתה אבסורדית עד כדי כך, שיהודי שהומין מוהל לא בשבת למול את בנו, היה מוציא מכיסו מיד לאחר המילה דולרים ומשלם בהם למוהל.

אותם היהודים לא חשו כלל כי הם עושים מעשה שלא כשורה, וכאשר ראה היה הכל טוב ונכון וכאשר הריבוי ודומיו נאבקו לא תפסו עמידות חיוביות במאבק, הללו חשבו כי זהו ויכוח בין רבנים שאין לו כל קשר אליהם.

הרבנות תפסה מקום של מסחר ושרות, ולהבדיל מן הגויים, לתפלה בבית הכנסת בקראו "סערוויסעס" (שרות), הם ראו זאת בדיוק כאילו מקבלים שרות מאיזה חנות או בית מסחר וכדומה, הללו לא ייחסו לבית הכנסת קדושה מיוחדת המובדלת מכל תחומי החיים האחרים. (המשך בגליון הבא)

גמורה כי מעתה ועד עולם לא יצליחו עוד בארצות הברית לשמור כראוי על הכשרות.

היהודים שהגיעו לארצות הברית בארבעים השנים האחרונות, אינם יכולים לתאר לעצמם אין נראתה היהדות באותן השנים בהם כיום הריבוי כרב הכולל של ארצות הברית.

בכדי להמשיך את אותה תקופה, עליו לחזור אחורנית ולספר אי אלו דברים שאירעו אז, מכך נוכל לקבל מושג כלשהו על ההבדלים, ועל צורת החיים היהודיים באותן השנים.

כנהוג, כל מי שאיבד חורים עליו לשמור במשך השנה על אבילות ולומר קדיש, גם מי שאינו יכול לעבור לפני התיבה [שליח ציבור] חייב לומר קדיש, כך שבאותן השנים כמעט לא ניתן היה לעבור לפני התיבה, אך קדיש שמרו ואמרו.

כאשר הריבוי כיום כרב הכולל, לא איפשרו ליהודים בבית הכנסת לומר קדיש, הנבאים הכריזו וחדדו, כי רק מי שהוא מעמבר (נכר) בבית הכנסת מותר לו לומר קדיש, אם רצית לומר קדיש עליך היה לקבל את רשותו של נבאי בית הכנסת.

דבר נוסף שהיה מאוד נפוץ באותן השנים, היו רבנים שחיתו כחן גורושה, הם מצאו לעצמם כל מיני תריסרים, והתירו דברים שהריבוי רבנים שכמותם לא היו מוכנים לסובלם, ולחמו נגד אותם הרבנים שבעד בצע כסף התירו ממורים.

יצוין, כי אותם הרבנים חזוהם "העידה" כי הם רבנים "יראים ושלמים" היו לבושים בתלבושת "רבנית" וחלקם אף חנינו מאירופה ולבושם היה כלבוש יהודי אירופה באותן השנים.

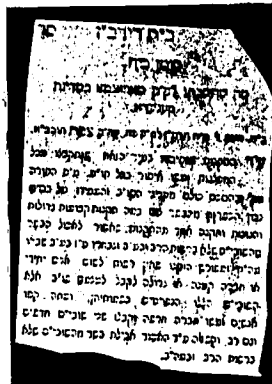
אבסורדים נוספים אירעו באותן

השנים וברדנו כמעט ולא ניתן להעלותם על הדעת.

מאירופה הגיע גוי שחי את חייו עם בקרב יהודים, הלה היה בקי במנהגי ודרכי היהודים, וכאשר הגיע לארצות הברית הפך להיות "מלמד" הוא לימד את הילדים לקרוא בתורה ולומר "מפטרי" כבר מצוה, וכן לימודים דומים אחרים.

ומה שמפלא היה, שגם לאחר שנודע שהוא גוי ואינו יהודי כלל, לא מנעו ממנו מללמד את הילדים,

קאלוורארי, ודרשתי הפסוק הזה טרם צאתי מהעיר הושיעני אלקי כי כאשר באמריקא הכח ביד תבן אחת "שטריי" אחר לחשיית כל העיר והמדינה ולא יאמינו זאת אנשי יוראם, ובאמת יהודים רבים שהיה קשה להם הישיבה במקומם כי נטעו שם בעניות ודחוקות וכל מה שמתייגע לנצל עוד יטעונו יותר, ולהשאר שם על מקומם ג"כ אי אפשר ונוסעים לאמריקא ששם ימצאו רחבת ידים, אבל כשבאים שם הן אמת שטוב יותר לגורם אבל הנשמה נטמאת בטומאות וכשרוצים לתקן עומד לנגד שיבולת ושיבולת דהוא שטריי אחת יכול לקלקל, והוא פי הפסוק הושיעני אלקי כי באו מים עד נפש ר"ל הושיעני לא על עניני שבגנוני אני בוכה אלא עניני נפש, ע"ז הושיעני אלקי כי באו מים עד נפש, מתחלה במקומי כשבתי בין מצולה רגלי היו אסורות במשך ומתן ולא יכולתי להשאר במקומי ואין מעמד ר"ל שלא יכולתי לעמוד שם, באתי בעמקי מים וכאשר באו כעת לעמקי מים ויכולו אני לשוט בספינה ונצלתי מיון מצולה חלש שפת חים וזכיתי לישב בספינה בעמקי מים והספינה הוכלת בהרחבה, אבל שיבולת דהוא שטריי על שפתה, והשיבולת הוא הרב של החברה, ושעמתי נכה מן הספרדים (פרינקיץ) אומרים בדרך הלצה גם תבן גם מספוא רב כי תבן הוא רב, כעת אני מתפלל הושיעני אלקי כי באו מים עד נפש שאני מטמא את הנפש, ע"כ אחי ועמי כיוון שחברה קטנה קיבלו רב ושוביים אין תרומה ואין עצה לא תוכלו לתקן בשום אופן לאכול כשרות מעתה ועד עולם הרב החדש לא ידעתי מי הוא, ועכ"ז מובן הדבר שנוכל לקרוא אליכם "שבולת שטפתני" ולא יעיל שום עצה עד ירחם ד' על עמנו ויתקיים מה שזרקתי עליכם מים שטורים הקטנו ישלח משיחתו בביאי ותמלא הארץ דעה את ד' כמים לים מכסים אמר עכ"ל.

במאבק של הריבוי נגד הכשרות היה חסימה שאקל לעובר את הכשרות בארצות הברית, כל הנסיגות לטשטש עבדה זו לא תעלה לאחר שאת עיקרי מאבקו העלה בספריו בהן ייסר את תושבי ארצות הברית על הנעשה בתחום הכשרות, כאשר קבע בפסקנות

בארבעת הפרקים הקודמים הבאנו בקצרה את אשר אירע בשיקגו, כאשר חלק מן הרבנים נהגו בצורה בלתי אחראית, ולא דאגו לעצור את המאכלות האסורות שהופץ באותן השנים בכל רחבי ארצות הברית, ומאבקו של הרב פייוול מנדלוביץ לתיקון של המצב. מסכת ארוכה של מאבק קשה שניהלו אז מטע היראים נגד המון העם הנגדיים ובעלי חזרונ שרצו לחיות ככל הגויים, כשבחלקה הראשון פתחנו סדרה זו, הבאנו בקצרה את התפתחות אותם הימים. בפרק השני הבאנו את עדותו של ה"דברי אמת" על הפצת נבלות וטריפות חלב ודם מבלי שאיש יכל לעצור בעדם, וסיימנו את הסידרה השניה במעשה נורא שאירע בבאליטמאר, כאשר שו"ב רצח רב, על שהעביר אותו מתפקידו.

בפרק השלישי פתחנו את תקופת חייו של רב הכולל הריבוי שניהל מאבק אימים נגד המאכלות האסורות, ובמיוחד נגד אותם הרבנים שהכשילו לנסיון לתקן.

ברשימה הרביעית המשכנו במאבקו של הריבוי נגד מפירי הכשרות, וציטטנו מספריו נגד אותן הרבנים.

ברשימה החמישית להלן אנו פותחים ומסיימים את תקופתו של הריבוי.

רשימה חמישית בסדרה

בעיר שיקגו נשא הריבוי דברים בטוניה זו, וחלקם מובאים בספרו וז"ל:

...ונחירא מה שדרשתי בעיר שיקגו הושיעני אלקי כי באו מים עד נפש טבעתי בין מצולה ואין מעמד באתי בעמקי מים ושבולת שטפתני, דהנה עיר שיקגו ידוע שמאכלת כשר חלק גדול בהמדינה ושם ישב השטן לילית וכל כת דילי לשמור המקום הווא ממאכלי כשרות והשטן עושה מלאכתו באמונה, ובנקל ע"י התחבולות הוואת שהמציא יסד שם חברה קטנה שבקטנות בהעיר הוואת עמי הארץ וע"י מים משונים אשר לא ישאו פנים לזקן ולא נשיאת פנים לתורה, והלבושו איש תחת מלבושי טהרה תחת שם גמי ותחת שם משנה, וזמי יודע מה חיו במקומם וקצת מהם ידוע מה חיו במקומם) וקיבלו איש אחד מן חשוק מתחלה לשם פרוש ואח"כ לשם רב כנהוג ותחיל להנהג את העיר בהשגרים והיה קול צעקה בעיר, כי באמת בעיר שיקגו יש חרבה יראי ד' באמת יוסף ד' עליהם, וכאשר באתי שמה והקיפוני בני העיר לקבל עלי משרת הרבנות והבטיחו לי שיהיוקו ישיבה אשר איסד ובאמת

טרגדיית הכשרות בארצות הברית

עליות ומורדות בהיסטורי' ארוכה בת מאות שנים

מאת הרב משה קליין

בחמשת הפרקים הקודמים הבאנו בקצרה את אשר אירע בשיקגו, כאשר חלק מן הרבנים נהגו בצורה בלתי אחראית, ולא דאגו לעצור את המאכלות האסורות שהופץ באותן השנים בכל רחבי ארצות הברית, ומאבקו של הרב פייוול מנדלוביץ לתקונן של המצב.

מסכת ארוכה של מאבק קשה שניהלה אז מעט היראים נגד המון העם הנגידים ובעלי הזרוע שרצו לחיות ככל הגויים, כשבחלקה הראשון פתחנו סדרה זו, הבאנו בקצרה את התפתחות אותם הימים.

בפרק השני הבאנו את עדותו של ה"דברי אמת" על הפצת נבלות וטריפות חלב ודם מבלי שאיש יכל לעצור בעדם, וסיימנו את הסידרה השנייה במעשה נורא שאירע בבאלטימאר, כאשר שוי"ב רצח רב, על שהעביר אותו מתפקידו.

בפרק השלישי פתחנו את תקופת חייו של רב הכולל הריד"צ שניהל מאבק אימים נגד המאכלות האסורות, ובמיוחד נגד אותם הרבנים שהכשילו לטיוח לתקן.

ברשימה הרביעית המכשנו במאבקו של הריד"צ נגד מפירי הכשרות, וציטטנו מספריו נגד אותן הרבנים.

גם את הרשימה החמישית פתחנו במאבקו של הריד"צ וסיימנו בציטוטים ממקורות על חיי היהודים באותה תקופה, כשאר גויים למדו יהודים יהדות, ולא לכל יהודי נתנו לומר קדיש בבית הכנסת.

את הרשימה השישית להלן אנו פותחים בתקופת החזנים, חיי היהודים אז וכשרות המוצרים לפסח.

רשימה שישיית בסדרה

בספר "היהודים והיהדות" תופס מקום נכבד "פרק החזנים" והוא מספר שבזכות "טורי קרתא" הצליחו לחולל שינוי גדול לטובה במעמד החזנים.

בין היתר כותב מחבר הרב וויינבערגר ז"ל וז"ל: "מספר החזנים ומניעמי זמירות בעיר הזאת לא נוכל לדעת על כוון - אבל זאת אנו יודעים אחרון בכור נמור, כי יש לנו מהם פי שנים ממספר הקהלות והחברות מלבד בעלי תפלה משוטטים וחזנים קטנים בלתי מלומדים אשר לא יודעים לנגן ברוח הזמן והתחייב - שאין מספר להם - ומן הפלא כי כלם יתפרנסו ממלאכתם - ורוחו לשמוע דברי התנגלות גם מפי חזן היותר קטן על חסרון פרנסה - אף כי רובם נשכרים בזול ובמחירי מצער מאוד - ורבים ועצומים בהם אשר לא ישרתו בקהלות כלל ולא הי' להם מקום קבוע מעולם - כי משרה ומשמרת פה הוא אך כסות עינים - ועיקר ההכנסה אינה אלא מן השוק - ומה גדול השוק בניוֹאֹק! - אוצר נחמד ויקר, לכל היודעים לחשוף מסתוריו ולפענא צפוני תעלומותיו - ומעין לא אכזב! להחזנים ולכל הדומים להם המתפרנסים מיניע כפיהם - אם לא טחו עיניהם מראות את אשר לפניהם ובקאיים הטיב בפרטי החוקים והתחלכות והדינים - שכבר זכרנום באחד הפרקים הראשונים. אכן שנים לרום וארץ לעומק, ורוח לב הנבונים בניוֹאֹק אין חקר - ובכל התמון הרב הזה שנוצא בהם עוד ארץ משררים ומגנים נפלאים מכל המינים - לא יכלו הרבה מן הקהלות לבזר על כשה העברה חזנים מטיבי נגן כהפצם - העבירו לפניהם כבני מרון כמעט כל החזנים שבעיר, לא חשכו מכל יגיע נפשם, עזבו עסקיהם, מסחריהם וכל ענייניהם הפריטים, ישבו חבורות חבורות לילות וימים וישקלו מעגיותיהם כמאזנים ויטעו באומנים שונים ומשונים ולא צלח להם בכל טרחם ועמלם למצא

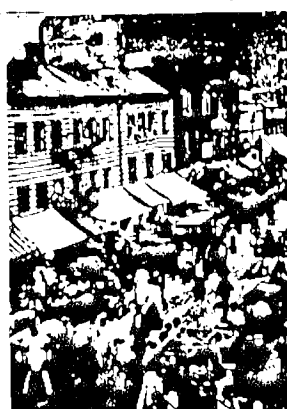
בעיר הכירה פ' - ובעיר ואם בשראלי ו... - ונודעים בשם זה עשרים שנים - וגם הני תרי צנתר דדהבא - החזנים הנאחזים והנעימים - שאומרים עליהם, כי אין דוגמתם בעולם - כי יחיד הדור הם, - ונודעים ממורה שמש ועד מבואר - הוצרכו לעמוד על המבחן - חזנים אשר בצדק נוכל לאמור עליהם כי מלכי הזמרה הם - יהי להם ימים שחלכו העם לקראתם בתופים ובמחולות, בצבים וכרבות - ולא נתנסו מימיהם מקהלותיהם שבהן בהם הוצרכו להרכין את ראשם להשפיל גאותם, ולעבור תחת השבט לפני האמפריקאנים החכמים - וגדולה היתה המלחמה, גדולה וארוכה עד שנתמשרו ביניהם החברים וסיכמו כלם או רובם לבחור בהם - ואין כל ספק שבעוד שנה או שנתים ויאבדו גם אלה את סגולתם וערכם, והקהלות ישובו להרעיש את העולם, ולבקש להם אחרים במקומם - וזה יחזור הדבר לחילה - רצוא ושוב שנה אחר שנה - ולבסוף יוכרחו לעשות הקפות מחדש לבקש להלן את

לחם מבין כלם אף חזן אחד אשר יטיב לנגן כחות נפש - ובהתאסף ראשי עם ידו פרנסי ישראל בקרב הקהלות השונות - וממנו וממנו לעשות חדשה בארץ - להכניד העול על הציונות להוסיף מס על החברים, לשיט נוספות על הנדרים והחובות להגדיל את התכנסות ולהרבות בהוצאות - ולבקש להם מן הוא והלאה חזנים אמתיים ממקורם וממקום גדול - חזנים נודעים ומפורסמים, חזנים גדולים ואנשים שכבר יצאו להם מוניטין בעולם - חזנים אשר יעמדו לטובתם לראש - ויעמדו לטובתם ולמפת, לנאון ולתפארת ישראל בארץ הזאת.

ויהי בחודש האביב בשנת תרמ"ו בעוד היו להם להחזנים הישנים לעמוד במשמרתם ששה חדשים ומכתבים, אגרת ותלגרמים עפו לכל רוח, לכל הארצות ולכל המדינות, לכל מקום שבני נחתיים - וירבו שאון ומחומה בקרב כל יודעי נגן אשר תבבל ארצה - הסכומים הגדולים, חמשה עשר מאות, שני אלפים, שלשת אלפים - מצאו לרץ אונים קשובות הרבה - ויבואו בהמון רב החזנים היותר טובים והיותר מצויים, ואחריהם נמשכו כשטף מים בכרים, מבול של חזנים קטנים בלתי נודעים, אפרוחים שלא נתפתחו עיניהם - אשר מחרו לבא גם הם בדמיונם ובגדול שיונים כי כשאר החכמים כן בהכמת הניגון, עולם תפוז באמריקא - עליונים למטה ותחתונים למעלה - ויחלמו חלומות נעימים כי יפלו - אלפונים בגורלם - אבל בעוד ימים ונכחו לדעת את שגגתם ונכחו לדעת כי עולם ברור להם להאמריקאנים וגדול כח השגתם בהכמת הזמרה גם על הטרסיות והליטאיות והאונגארים - ראו והשתוממו, כי גם החזנים המאורות הגדולים אשר שרתו בקודש

הנאמנים והפקודים והשמיים, מדי שבת בשבתו ובכל מועד רחוק ומקרא קודש, לשום משטר וסדר בתמון עם ח' הנאספים אשר יבואו לאלפים ואיש את אחיו ידחקו - ולהתבונן על פני האורחים הרבים והשונים מכל החברות והאגודות - לכוון על נכון ערך כל איש ושוויו - מי שראוי לשבת בראש מימינו או משמאלו של הפרנס - מי שראוי לכותל מזרחי - מי שדי לו מקום באמצע, ומי שיכול לעמוד גם אצל הפתח - ועל כלם העבודה הגדולה באולם הבית ובהצטרף לפנים מן הגדר - לשום עין על השומרים ופקידי החיל שלא ימעלו בשליחותם - לשום משמרת למשמרת, פקיד על פקיד, ושומר על שומר, להחליף את משמרתיהם מפקודה לפקודה בשלשת פרקי התפלה - להזהר ולדקדק בשמירה יתירה שלא יתגבנו חיי אנשים שאין להם תעודה בידם, אנשים בעלי יכולת אבל קמצנים ורוצים ליהנות בחנם משל אחרים - או עניים מדלת העם שלא תשיג ידם לקנות להם הזכות בכספם.

השיות הנדחות ממקומות פזורים, ולהחזיר אליהן את החזנים הישנים והזקנים שהשליכו לפני יוכל שנים. ותמה לתאר לך ידיו הקורא בשרד נאמן את הרעש הגדול והנורא שהסבה לנו שאלת החזנות זו שתי שנים - לתאר לך את השאון ותחומה אשר באה לרגלה בכל בתי היהודים, איך שכן שבאבו, כלה בחמותה ואיש באחיו ויריבו כל היום ריב החזנים.

לתאר לך עובדת אחינו העוסקים בצרכי ציבור, עבודתם ויגיעתם הרבה בבית התפלה, בחדר הקהל, ובכל קיבוץ של אנשים ברחובות העיר, להשתיק את התרגילים ולעזור בניהם את הלצים ועני פנים אשר העיזו לאמור על חזנים הגדולים שבהם בחזון יד ובמלחמת תנופה - כי לא טובים הם מן החזנים הישנים שקרומם במשמרתם, שהשתפקו בחמשה מאות דלמער לשנה - ממש חלק חריביו מאשר יקבלו עתה החזנים המפורסמים החדשים.

לתאר לך עמל הפרנסים, יגיעת ראשי הקהל והרצונות יד הנבאים

השמש הזקן שחק בקברו, אבל מלא את בקשתו ברוצו - ותמה, בשעה השמינית בבוקר כאשר בא האיש והפוזץ לנעום, ולא מצא לאסנו הגדול את השמש שהניח פקדונו בידו, ומובן כי גער בו שומר הפתח ויצוהו לחתורק, אבל הוא לא שמע לנערתו ובכח טענותיו הצודקות מכל צד חפץ להתפרץ בחוקה - ושכרו היה, כי אחוז השוטר ממון ערפו וישליכוהו בדחיפה אחת עצומה מכל המעלות והמדרגות, וכמעט ששבר העני נירוק הזה את מפרקתו ורגלו הימנית וכמזומה לי שחולה הוא האומלל הזה ויחיש כאב גדול עוד היום - וכשהודיע אחד הסופרים את המקרה הזה אח"כ במח"ס י' והעיר עליו את הדברים האלה - תם אני ולא אדע לציר לי על כוון את היהודות הארטהאדאקסית פה בניוֹאֹק, ומי יתן והגידו לי אחינו היקרים בחלק העיר התחתונה - שהם קוראים יהדות עתיקה וישנה! ומה שנקרא אצלם תורה ודת קבלה ומסורת אבות! שמתפארים בלילות מהמחזיקים בהם - לראבון נפשי לא למדתי הרבה ולא גדלתי בין חכמים, להבין חין ערך כל איסור וגדר וסייג אשר בכרם תתנו הקדושה, אבל זאת אני יודע שאיסור ההוצאה ומקח וממכר בשבת הם מן הדברים החמורים ומן הסעיפים היותר גדולים בהשולחן ערוך - שהוא כל חייו חיי היהדות האמתית יודע אני כי בטלו חכמינו ז"ל תקיעת שופר ונטילת לולב ועוד הרבה מצות גדולות וחשובות שפטרו אותנו מהם כשחל יי"ט להיות בשבת משום שמא יעבידו וכו' - וכמה טרחו אבותינו מעולם בענין עירובין - ועוד עתה ככל הקהלות הקדושות באירופה - שוטטו בערי חו"ל וראו ואתם מלבד שאינם נוהגים כזה - וארטודוקסים גדולים, זקנים וישישים, הולכים בחצות עם טליתותיהם וסידוריהם בידיהם ולא יתבוששו, ומהם אשר יצפרו אליהם גם את מקלותיהם ושאר כלי תשמיש ולא יכלמו - עוד שמתם את הדבר לחובי! כמו יראתם מן ואולי עוד נמצאים רבים אשר יחשבו את נפשם, ולא ילמדו עד מהרה אל דרכים, ותצוו עליהם במפגין - ותסגרו דלתות ההיכל בפניהם אם לא יעשו כמעשים ויחללו את השבת לעיניהם - ומה רבו בינינו היודעים את הסוד, כי אין כל סכנה למי שהשכחה גוברת עליו, או למי שהוא טרוד במלאכתו ומסחרו, ולא יכול להכין לו את הטיקעט ביום השישי. היודעים את הסוד כי אפשר לזכות בו גם בעצם יום השבת, ובשעת התפלה - ובענין ראיתי את המעש וממן הגדול שעושים הנאמנים בעזרת השוטרים למי הפתח - האין זה עון פלילי? השמע כזאת בשראלי! הוזהר! היא היהדות הארטהאדאקסית! ומלבד האיסור אשר בהדבר, הכמת ישחק תבית הזה! ואם מחול משחקים בו כי תשימו עליו משמרו! ולמה תגדלו חלק העני והרש אשר אולי ימחול לכם במחילה גמורה את

טרגדיית הכשרות בארצות הברית

עליות ומורדות בהיסטוריה ארוכה בת מאות שנים

מאת הרב משה קליין

השנה נעלם הכלכלי ולא בא עוד והי' לפלא, וגם בעיני יפלא, והאיש הנ"ל ברנולו בא וברנולו הלך בבוקר אור אסיח' אחר תפלת שחרית, והי' ברצונו שישע על מסילת הברזל כנהוג ולשלם בעדו ולא רצה לקבל שום ממון לעור וכתב, כי לא לקיים את פקודתו אשר קבל מן הראשים שלהם, להיות פסח אצלו לבד, ושבו לשבוע לדרור אשר מה על דרך קאשווא, ומשם דרך פולין ורוסיה לפנות, והלכתי אני עם בני הוישיבה שלי שהי' לי לערץ ע' תלמודית או, ללותו לדרור, עד כי נעלם ע"כ.

הרב ר' אברהם יוסף אש"ל

השני"ב ר' אהרן צבי פרידמאן בספרו "חן טוב" (ניוארק 1875) בחלק טוב טעם (צד 47) כותב: כאשר באתי פה ניוארק בעת רדתו (תרי"ד 1854) לבית המדרש מצאתי שמקויון דם מצוארי עגלים קודם השחיטה, ושאלתי את פיהם ואמרו לי מפני שהעגלים יבואו בספינות רחוק מניוארק ועומדים כל ימי נסעם על הספינה והשמש יתן עליהם לכן הם חולים ולא יקויו מהם דם אינם יכולים להיות אפילו יום אחד. ואמרו לי שהרב ר' שלמה אדלר הרב מלונדון נהג היתר להקל, וכן במדינת פולין מקוים הרופאים דם הבהמות בפקודת הממשלה, ובעת ההיא היה שוי"ב בעיר סטאוויסק תחת יד הרב הגדול ספר "אבני זכרון" (ר' אברהם מטאוויסק) והתיר הדבר יען שנעשה ע"י אומן. וכדי לצאת לכל הדעות שלח השאלה לפני מפרשי הים בלבוב, וקבל תשובת הרב ר' יוסף שאול טאטאנאוהן בעל שואל ומשיב וז"ל:

לכבוד הרבנים אשני קהלת בית המדרש חפשיית (בית המדרש הזה נפרד מבית המדרש שהיה שם הרב ר' אברהם יוסף אש והיה לו מחלוקת עם ר' יהודה מיטעלמאן) ובראש הרב רחוק מעיינו וקורבן ללבנו וכי מויה יודל מיטעלמאן וכו' שלום. בדבר השאלה לענין הקדוה דם כבד התירו הרב בעהמ"ח שו"ת חתם סופר וז"ל סי' כ"א והרב בעל ברית אבדי"ק (שו"ת ר' אברהם צבי הירש אבדי"ק פטרקוב, דהרפורט תקע"ט) ויפה כוונתו וגם פה במדינתו מקוים דם לכל הבהמות בלי פוגה פה, רק שהיו על ידי אומן. הצעיר יוסף שאול טאטאנאוהן אבדי"ק בלבוב.

כאשר אביו הוא ג"כ ראש ה"ב"ד, ובניניהם הם במספר לערץ צ"ו אלפים ב"י תחת דגלם, וסדר הזה עם שרי עשרה שרי חמישים שרי מאות שרי אלפים והם מקיימין המעשרות, וכל בי עשרה ביכלתם להחזיק פרנסת מנהל תיח' היושב עה"ת ועובדה ומלמד עמם בשבתות ומועדים בקביעות עתים לתו' לפי יכולתם, ראש הושיאם הוא מקובל ובעל רוח"ק והוא מנהיג הדור ע"פ הוא נעשה כ"ד, צדיק מושל ביראת אלקים ולא לבד לשפוט את עדתם כיא כמו ש"כ אצל בני יששכר יודעי בינה לעתים כמו יעשו האב"י"ב (ר"ת אחינו בני ישראל בגולה).

והנה מה שדבר בסוד עם מנהיג י"ל לא אדע, ורק אשר שמעתי וראיתי ממנו אני כותב כי שקר שנאתי, והנה האיש הזה דברתי עמו בד"ת ביו"ט ותוא רצה רק בלימוד הפי"ט של ר"א תקליר, ובו דרש ע"ד האמת וכי עם עמקות אשרי העגלים, ועד"ו גילה לי הנשמות של דוריו, ואמר כי הראשונים מן לעוים בלע"ז המה באו בגלגול מן דור של כת ש"י מיש, כאשר נכשלו עם חזונים ובאו לחיזונים.

ואעתיק ממקצת מסי' האביב מהנוגע לדעת בדורנו וז"ל: ר' נתן אדלר ותלמידו ר' משה סופר מ"מ מקובלים בנסתר, ר"א רצה לפסול השוחטים דפד"מ, ולהכניע לרשותם הסי"א ששורה על שוחטים פסולים בסוד על הרב"ק תח"י וגו' ואמללם השיג כל רבוננו בא משיח, אך הסי"א העמיד עליו רודפים קצבים והוצרך לברוח מ"מ ועל שמו של טימסניץ מ"מ כ"י נשמת שורף - ועל הנוב"י כ"י ענו כעין חשמל - ועל מדינת מעה"ר פיהם כ"י נחתם היא עם חותמתם של סי"מ ר"ל, וישמור עצמו כל בעל נפש לעבור שם (ואין לו דבר שומד בפני השחשוכה). ובעיר פראג כ"י שהי' הנוב"י בחיים ל"ה יכול תסי"מ להיות שם, רק שנתמך בבחי' אורח ועכשיו מולך שם, ותחתית הקלקול יצא ע"י חזן וקאה"ר וכו' - ועל בתי כנסיות אלו כ"י שם כל פתלת בהם תועבה כמו אשר מתפלל בבית הכבוד, וגרוע יותר כי שם אשר מוכי"ר שם, ועוד זאת ה"ל ל"ל, כי בבית מו"ח היה כלב מונח תחת שלחנו תמיד ובשום אופן ל"ה כח לגרשו מן הבית, וכל הכאות בו לא תועילו, ובאשר ראה הוא בן אמר לי למה אינו מתקן את הכלב הזה, וכי לא ידעמנו כי זה ה"ר רב לוע"ז ממקום פלוגי ושהי' סמוך לו, אשר קללו בקללות נמרצות, ותגלגל בכלב הזה, והיא בסוד ויקרא ל"ה טובה בשמו, כי לה ר"ת לשון הנכרים, (וכו' כי בילקוט ראובני גם בר"ת לשון הרע).

וחשבתי שאינו כדאי להזכיר זה למי"ה, אך בא היום וכי, ספרתי בדריס הנ"ל למי"ה אשר אמר לי האיש הנעלמי הנ"ל, והשיב לי אני לא אדע איזה תיקון לעשות לו, והגדתי לו להנ"ל, וא"ל זה תיקונו אשר יעשה לו והגדתי למי"ה ועשה כן, ומן אותה

בספר דרך הנשר הוא מביא קטע העוסק בשנת תרי"ב בעניני חזנים, שוחטים, שצ"מ, ובתי כנסיות, ובטרים נפתח באותו קטע נביא הקדמה מדברי החת"ס בשו"ת או"ח סי' ר"ה אשר בו הוא כותב: המלך זקן וכסיל (הוא היצחק"ר) יושב על סמל של ב' רגלים, רגל א' החזנים המוליכין מחוץ למחנה תפילות כלל ישראל. רגל ב' שוחטים המאכילים נבילות וטרפות לבני ישראל. רגל ג' סופרים הכותבים תפילין ומוזות פסולים, ותו לא צריך לכלום.

בספר זוהר דעת דף ס"ג מביא מספר דרך הנשר וז"ל: כ"י ב"י דרך הנשר בשם הגאון ר' יצחק ראב"ד ווערבא שהח"צ ר' עקיבא יוסף שלעו"נער ז"ל (חתן הגה"ק ר' הלל מקאלמייא וצ"ל) כתב בספרו ש"מ בשבת כת"ר לפי"ק בערב פסח בא לבית חותנו איש אחד מאו"ע בשם ר' אליעזר ב"ר שמעון ממדינת טיבעט (שבאו בן יאפאן וח"ה) ודבריו הי' רק בלש"ק וזכרתי וזכרתי חת"ר ר' הלל וצ"ל להיות אצלו פסח בלבד, ורק בתנאי זה כי הסדר יעשה הוא בעצמו

על שלחן מיוחד לו, והוא יתן לו המצות וצרכי הסדר, ונרצה לו, והי' כן, ולא אכל בליל פסח, כיא כשיעור כזית מצה כחלכה, ושבו לא אכל כל הפסח עוד מצה, ורק אכילתו הי' מפירות ותפוחי ארץ ללווים, ולא רצה לקבל שום מתנה, ולא שום ממון ולא צרכי נסיעה וסעודת שם והדבר"י אשר שמעתי ממנו ואיתי אותו התא אכתוב קצת אשר בזכרונ'.

הסדר הי' בלהבות פלאים כל פסוק אשר אמר בקול ה' מרגום אותו בלשונו אשר לא נודע לו, ורק איזהו דבריו וזהו ומדריש אשר אכזר בתוכם שמענו, התפלל בהתלהבות בקולות וברקים לערץ ב' או ג' שעות ואח"כ בא לביתו וטעם רק במח"י ארץ בצי"ב ומפירות וכיצא בלא בשר ומצה, ולא הי' זמן לשמוע ולדרוש ממנו, כיא בחו"מ וביו"ט דרשתי ממנו על מהותם ומהות תורתם, וא"ל כי הוא משולח ובא בטעם כמו ע"פ מצות הראשים,

בששת הפרקים הקודמים הבאנו בקצרה את אשר אירע בשיקו, אשר חלק מן הרבנים נהגו בצורה בלתי אחראית, ולא דאגו לעצור את אכילות האסורות שהופץ באותן השנים בכל רחבי ארצות הברית, ואבקו של הרב פייוול מנדלבוץ לתיקונו של המצב. מסכת ארוכה של מאבק קשה שניהלו אז מעט היראים נגד המון העם גזדים ובעלי הזרוע שרצו לחיות ככל הגוים, כשבחלקה הראשון פתחנו דרה זו, הבאנו בקצרה את התפתחות אורח החיים. בפרק השני הבאנו את עדותו של ה"דברי אמת" על הפצת נבלות וריפות חלב ודם מבלי שאיש יכל לעצור בעדם, וסיימנו את הסידרה שניה במעשה גורא שאירע בבאליטמאר, כאשר שוי"ב רצח רב, על העביר אותו מתפקידו. בפרק השלישי פתחנו את תקופת חייו של הרב הכולל הריב"ז שניהל אבק אימים נגד המאכלות האסורות, ובמיוחד נגד אותם הרבנים הכשילו ל נסיון לתקן. ברשימה הרביעית המשכנו במאבקו של הריב"ז נגד מפירי הכשרות, ויטטנו מספריו נגד אותם הרבנים גם את הרשימה החמישית פתחנו במאבקו של הריב"ז וסיימנו ציטוטים ממקורות על חיי היהודים באותה תקופה, כאשר גויים למדו זודים יהדות, ולא כלל יהודי נתנו לומר קדוש בבית הכנסת. את הרשימה השישית פתחנו בתקופת החזנים, חיי היהודים אז, שרות המוצרים לפסח, והתחלנו ברשימתו של הרב וויינברגר בענין שוחטים דאז.

רשימה בשיעית בסדרה

להתבונן על ערכו ואיכותו, ובעיני ראה את החותם הגדול אשר על הכשר התלוי ממעל לחלון ביתו, מבלי לדעת! ההבדל הגדול אשר בזה, והוא כי שמה בעירו הקטנה ידע השוחט בכל עת מספר הבהמות ששחט, מספר הכשרות והטרפות, וגם מבלעדו הנה במקום קטן שמה בארצותינו על כל אבן שבעה עינים, והעם יודע את כל הנעשה והנשמע בחדרי חדרים ולא יכול הטבח היותר קל וגם הנכרי אשר לא מבני ישראל לעשות ממשולים, מה שאין הדבר פה, שאף אם יתאספו כל השוחטים להשגיח ביחוד על קצב אחד, יבול הוא להטעות את כלל יחד, כי מי יבאנו להראות מה שאחריו בבית השלם, ומי יבדוק את מה שיש לו בחורין ובסדוקין, מן העצמות הכרעיים והטלפיים הקבים והכרכשות, וכמה מיני כבדים וריאה וכיצא ברוך ממחמדי הנשים שכבר הזה עליהם מי טטאט ושנה וזה - לא לרכך את הבשר, או להסיר דם בעין שעליו, לקיים חיי מצות חז"ל! הפוסקים, אבל להסיר מהם טנופס וצחנותם, כי כל נבלה וטרפה הנמכר פה בשוק היא על הרוב מבשר ששהה יותר מג' ימים, ועל הטבח לדקדק אחרייו בכל עת שלא יעלה לריח נחוח, וכה רבה השערוריה בעיר הזאת הגדולה לאלקים, ואפלי משפחות תמימות שוחטות ורועדים מנדודו איסור ועבירה קטנה, לא חלים ולא מרגישים, כי אכילים הם כל נבלה וכל גור מוסס, ועוד מברכים ומזמנים עליהם ואין מי שיהזיר אותם על דרכיהם, כי המשכיל בעת הזאת ידום, והפוחת פיו לדרב בשער, ואמרים לו שקול טיבונך ושריא אחוורך. עכ"ל. ביקורת על ספרו של הרב וויינברגר ראה ב"המליץ" שנה 27 תרמ"ג ג' 184.

מוכרי הבשר לבני ישראל פה, גם אם עומדים ברשות עצמם, ומלבד אחרים ומתי מספר העומדים תחת זנחתם הנם כלם בעולם של הפקר, אין מי שיפקח עליהם, ולהתבונן על מעשיהם, ותלם כל לשון ועט סופר להגיד ולהשמיע את המכשולים אשר בעיני הזה בעיר הזאת, מהם לא יבשו לקחת בלוי ולעניי כל בחצי היום בשר נבלה ממש, ומוכרים אותו לאנשים תמימים, אשר חלון חנות המשוה בשבר ובאבותיו גדולות ומוזהבות "ישר כשר" ימשוך אותם אליהם, ומהם שישכילו במעשיהם ויוצאים חם כלל הדעות - את תבשר לוקחים בבית המטבחיים ומוכרם אליהם בשעה חותמות - ושאר הדברים כגון הטחול, הלב והכבד, וכדומה מחלקי הבשר שהנשים באמשיקא ליהנות אחריהם קונים הם מכל עבר ושכ, וגם בבית המטבחיים מכל בהמה נבלה וטרפה, וזה יקרה משררם ומשכנו תקונים אחריהם, כי אשה עברה פה - וגם הצנועות שבהן - תחקורנה יותר אחרי המקומות שיתן בהן לרוב אלה הדברים שזכרנו, מאשר תדרשנה אחרי טבט נאמן. וירא אלקים, ומוטב להן גל של עצמות ותחית טחול גדולה מחסידת הטבח ותמימתו ויראונו ובשר כשר שבתותו גם יחד, ותטעו את להמון בזה, יען לא שמעו מעולם בארצות מולדתם שידקדקו הרבנים על מוכרי הבשר, ושיחשבו להעמיד טבחים תלמידי חכמים ויראי ד', ואדרבה תלמידים הם לחשוב את הטבח לעם הארץ וקל הדעת, והכשר שבהם לעשותו של עמלק, ובכל זאת לא נשמע בשום פעם כי יצא משולח מתחת ידם, וכי יבואו תנה, ומכירים פה יגידו להם שהמוכר בשר אשר בשבנות אינו לוקח שחורות על השוק (מאריקט) לא יעלה על לב האיש הירוק (גרניט) לחקור עוד אחרי, כי קצב איננו רב ולא שוחט

טרגדיית הכשרות בארצות הברית

עליות ומורדות בהיסטורי' ארוכה בת מאות שנים

מאת הרב משה קליין

השחשט' התולש' נוצות מבית השחיטה ויצא דם לא יגמור שחיטתו דחיישין שמא ניקב הוושט וכו'. הרב יפה הורה להסיר השער ואין חוששין שמא יקרע העור. כי קרע עיי' אדם ולא עיי' סכין אי"א שיהיה מפולש, וכן הדיון גם בעוף לפי דעת בעל חמודי דניאל עכ"ל.

הרב יפה הנ"ל בספרו שואל כענין, נביא שאלה בענין איסור קונם שנדר שוי"ב אחד שהיה לו שותפות עם שוי"ב אחר, והראשון חתפטר ממשרתו בפשרה שהתחייב שותפו במעמד בני קהלתו לתת לו חלקו שמגיע לו היינו מחצית הלשון מכל בהמה גסה ומחצית דמי השחיטה. ומיראתו פן לא יקיים דבריו התחכם לאסור את המחצית שמגיע לחלקו באיסור קונם לכל בני קהלתו. ואחר שלא קיים השוי"ב השני את התנאי הוה רצו לאסור את הכלים שנתבשל בהם מחצית הלשון שייך להשוי"ב השני, וגם המחצית ששייך להשוי"ב הראשון מטעם אין ברירה. ופסק הרב יפה לאסור רק החלק המדיר לבד, ולא חלק הנדר.

הרב יפה בדבריו אודות שאלות שחיטה יאמר (שואל כענין דף ע"ד) כאשר פה המדינה ר"ל הפרוץ מרובה על העומד אם לא נחפש צדדי ההיתר נכונים להתיר בשר תמותה שחיטה יוכלו לבוא חלילה לידי כשר נבילה. הרב ר' משה וויינבערגר בקונטרסו "הואיל משה" (ניוארק תרנ"ד) משיב שאלה בידון השוי"ב פייבוש צבי גראס שחתם על כתב שמקבל עליו בגדר ובאיסור חמור על דעת השוחטין פה ניוארק. והם בני חברת שוי"ב הנקראת בשם מלאכת הקודש, שלא לשחוט בשום בית מטבחיים הן בפה וכן בגליל המדינה, הן לעצמו והן לאחרים בלי רשות כל החברה הנ"ל. ובכתב נתם אי דר"ח אדר שני תרנ"ד. והשושט מודה על חתימת ידו אבל טוען שאנוס היה וגם כי מסר מודעה לפי עדים תחלה כי הוא חותם מחמת אונסו והעדים מעידים כדבריו, והורה הרב להתיר נדרו.

הרב יפה הורה לאסור כסע. לואיס בשר כשר ששכח השוחט לרשום עליו בחותמו גושמקא בדבילא תיבת "כשר" אף כי היה לו סימן על צואר הבהמה לחכירה. והרב זכריה יוסף ראזנפעלד מאותה העיר הורה להתיר (שם).

בתשובה על דברי העגלים נש"א ע"ב מוסיף לאמר י"הנה התועבה הזאת היא דראון לכל בשר אף למי שלא עמדו אבותיו על הר סיני, כי גם לפי תורת האדם אין להתנהג באכזריות עם אחד מהברואים להמית בעלי חיים בכמה פעמים, ולזאת כשהותר לבני נח אכילת הבשר נאסר להם אבר מן החי. ומה גם לאיש הישראלי אשר נצטווה בפירוש על צער בעלי חיים, כמ"ש חז"ל בחולין ז' ע"ב. וגם הוא היוק לכריאות האדם כי דם המחיה הבהמה הוסר ממנה, והיא נבלה מחיים, ועיי' נאמר ואנשי קדש תהיו לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו וכו'. ולפי שראיתי כמדינה זו אף שאין חזון האמת נפרץ והתורה לא כראש הומיות תקרא להיות לה פתחי שעים, ככ"ז נמצאים פה אנשים ישרים החרדים על דבר ה' ואינם חפצים באיסור לטמא את נפשותם בברק פגולים, רק שהם נכשלים בלא יודעים וכו' לזאת שלחתי דברי אלה לכמה מגדולי הדור במדינת אשכנז והם נודעים גם במדינה זו בתורתם וחכמתם, וכלם הסכימו אתי. ואלה הם המסיימים: הרב ר' יעקב צבי מעקלענבורג מחבר הכתב והקבלה רב בקענינסבורג, הרב החכם דר' הירש בעל החורב ומו"ל ישרון רב בפפד"מ, הרב ר' אליעזר הלוי הורוויץ רב בוויניץ, הרב ר' שלמה קלוגער רב בבראדי, הרב ר' יצחק דוב הלוי מחבר מלאכת הקודש רב בווינצבורג, הרב ר' אברהם שמואל ברוסיא, הרב ר' שמואל סלטנ ובית דינו בירושלים. וגם הרב ר' מרדכי עטינגער ממפרשי הים.

שוי"ב אחד ר' חיים דוד מעיר לעווענוורטה קאנואס כתב להרב ר' שלום אלחנן יפה הלוי, לאמר: אנכי נשלחתי מהרב הכולל לבוא פה לזבח זבחים שלמים, והנני עוד צעיר לימים, ומשכרתי לא יותר מעשרים דולאר לחודש, ואין לי יותר מפת לחם ומים לחיות נפשות ביי"ש... וכאשר יפלו לי סימיות בהלכות שוי"ב אין לי פה לא רמורה רק בן סורר ומורה, בהיותי גרש מחלת ה' מדי אמות של הלכה. האם טוב: לגבר לפשוט על פת לחם ככה, ולשאת עליו עוונות בית ישראל כשעיר המשתלה לעזאזל בעבור לחמו אדבר כזאת: אם אספרה להרב הכולל נ"י הלא חולה הוא, ואם להרב מקאנואס סיטי? הוא קטן בעיני בני עירו שהם חסידים מגליציה והוא מליטא. ואם אשאלה מרבני אירופא נופלים אנחנו מאחינו אנשי אירופא, כי יש לנו גיי' רבנים גדולים וכו'. בין שלש השאלות ששאל (שוש"ת דואל כענין) אחת אומרת: כי יש שם כבשים שעורם דק מאד ונקראים "יואלאכישע שעפסע" ושעורם מסובך על צווארם. ואם ירצה השוי"ב לתלוש הצמר כדת שלא יבוא לידי חלדה אזי לא ימלט שלא יקרע העור של בית השחיטה, ולפעמים יצא דם מחמת שעורם דק מאד לנוכח הסימנים, וספק בידו אי אמרינן שדינו כמו בעוף

רשימה שמינית בסדרה

שעות או למחרת היום שוחט אותו השוחט, ואין פוצה פה ומצפץ וכו', בעיר באלטימור יש שם רב מומחה וחכם מופלא ר' אברהם רייס נ"י, וגם הוא אסר החקזה לכל השומעים בקולו בסביבותיו. וגם בעיר הגדולה סינסינטי נאסרה החקזה עיי' רבני העיר. ובפה ניוארק פוצה המכשלה עיי' שניים דהיינו שוחט אחד הבא ממדינת פולין שהיה מלמנים שוחט בעיר סטאוויסק (ר' אהרן פרידמאן הנ"ל) ונאסרה שמה שחיטתו עיי' הרב דש ורבני המדינה. וחשני הוא איש מתחפש באדרת רבנן ואיש הבנים שמו (מיטעלמאן) אשר תהלוכו ומעשיו בארצות אירופא מודעת, וגם פה שם עצמו לשר ושופט על האספסוף, וחפשי היתר לכל דבר איסור, וכעובר זה ישר הוא בעיני ההמון. השאלה הזאת נשאלה מפה בשנת תרנ"ח מחכמי ירושלים והורו לאסור וכתבו שהוא ספק נבלה. והרב הנ"ל (מיטעלמאן) הורה להם חיתר בסמכו על תשובת שני רבנים בשו"ת ברית אברהם ובשו"ת חתם סופר. אבל הרב ר' משה אהרנסון לא פנה לזה באמרו כי איסור קצות העגלים אינו דומה לנידון של הרבנים המתירים אם נעשה לרפואה בהמה. חזק מפני רבני הדם היוצא מתבהמה ויש לחוש שהוא דם הנפש, כדאיתא בברייתא כ"ב. שנית חוששין לנקיבת הוושט מפני שעורק הווריד לעומתו כמבואר בחולין כ"ח בההיא בר' אווא דאיתא כי ממסמס קועי דמא וכו' כדאיתא ברש"י שם. והכל נעשה בבית המטבחים פה בחפזון ושוחטים כמה מאות בהמות בכל יום ואינם מקדקדק כ"כ אם יקלקלו וימיתו עיי' חקזה. ועוד שלישית שאם נתיר החקזה בדקירה יבוא אח"כ להמית הבהמה על הראש ותשתכח תורת שחיטה בארץ הזאת שהתורה מועטת והחפזית גברת מאד.

במכתב שני שהעריך לאנשי ביהמ"ד בשנת תרנ"ז (תרכ"ז - 1862) כתב: זה איזה שבועות הגיעני מכתב מאיש אחד לא אדע מי הוא ומכנה עצמו ככרוכיא על הקצות העגלים והוא צועק ככרוכיא על הקצות העגלים סמוך לשחיטה. ולא רציתי להשיב כי נכרים הדברים כי לקנתו בא. וכבר כתבתי על הקזה להתיר וכו', ובאמת שם (בארצות הדרום) אי אפשר כלי חקזה כי הארץ חמה מאד. בודאי אין דנין אפשר מלא אפשר. וליתר שאת ימתינו אחרי חקזה מלשחוט עד שיעברו שני ימים מעלי"ע. אמנם רואה אני כי לא זה עיקר מחלוקתם כי בעוה"ר חשטן מרקד ביניהם על כן לא תאבו ולא תשמעו לדברי מחלוקתם, ותראו לעשות שלום כי שגאוי המחלוקת וגדול השלום.

מאד מאד יפלא בעיני, אחרי כי אתם בארץ מרחק וחברתכם קטנה, ורכים מעמי הארץ יבואו שם ומעטים היודעים, ולמה תריבו כלכם. יראתי מאד אולי בעבור המחלוקת חלילה תתגרשו מן הארץ ולא תוכל הארץ לשאת אתכם, ה' ירחם עליכם ויתן בלבבכם כי תחיו לאגודה אחת ותעשו שלום ותחיו לכרכה בקרב בארץ. ר' משה ב"ר אהרן (אהרנסון) מחבר ספר פרדס החכמה (סדילקאוו 1836) ופרדס הבית (ב"ח דפוס קענינסבורג 1855) בספרו מטעי משה (ירושלים 1878) במאמר מגלת בית און (חלק ב' דף ט' ע"א) בתשובתו אמר: הנה כאשר התעה אותי אלהים לבוא לעיר ניוארק (תרכ"ב - 1862) מצאתי שכל העיר אוכלים בשר עגלים המדוקרים איזה שעות קודם שחיתם או ביום שלפני השחיטה בכדי שיהא הבשר לבן וצח ויעשים כן לכל העגלים בין בחורף ובין בקיץ ויש להם כלי בהול חד ארכו כאורך שן מפתח ורחבו הוא כפלים ולו שתי פיות חדשים משני הצדדים ועוקץ בראשו וארכו אי צאל, ומכים בקורנס ברזל עם הכלי ישנו וישלשלו ומניחים לזב ממנו דם רב עד שיעבור הקילות, ומתחיל יסתמו הנקב בדרך המוכן לזח למען לא ימות העל. וכמה מתים כשעה או שנים אחר הדקירה והקזת עיי' נחלש מאד עד שצריכין להעמיד אותו ואינו אוכל אח"כ. ואחר איזה